

WYDZIAŁ ARCHITEKTURY POLITECHNIKI WARSZAWSKIEJ

mgr Małgorzata Michalska – Nakonieczna

ELEMENTY ŻYDOWSKIEGO DZIEDZICTWA ARCHITEKTONICZNEGO W STRUKTURACH URBANISTYCZNYCH I KRAJOBRAZIE KULTUROWYM MIASTECZEK LUBELSZCZYZNY

rozprawa doktorska

PROMOTOR

prof. dr. hab. inż. Krystyna Guranowska – Gruszecka

STRESZCZENIE

Celem pracy było ustalenie pełnego obrazu i roli architektonicznego dziedzictwa żydowskiego w strukturach urbanistycznych i krajobrazie Lubelszczyzny, na przestrzeni ostatnich 200 lat. Wskazano cechy lokalne architektury i urbanistyki, na które miała wpływ 450 – letnia obecność społeczności żydowskich. Dotyczy to zarówno form architektonicznych, cech estetycznych budowli oraz ich roli w kompozycjach miejskich. Wskazano różnorodne uwarunkowania mające wpływ na ich kształtowanie. Przeanalizowano archiwalną dokumentację architektoniczną, ponad 180 obiektów, w 9 kategoriach: synagogi, mykwy, domy modlitwy, szkoły religijne, rzeźnie rytualne, szpitale żydowskie, domy rabinów, domy mieszkalne, cmentarze. Wyniki badań umieszczono w 12 tabelach, zawierających lokalizację obiektów i charakterystykę architektoniczno – historyczną. Rozpoznanie zasobu obiektów istniejących i nieistniejących, pozwoliło na przeprowadzenie ich systematyki i typologii, pod różnym kątem. Przeanalizowano poszczególne struktury urbanistyczne, wyłaniając warianty rozwiązań, takie jak sposób lokalizacji kwartału synagogałnego w stosunku do rynku, czy kościoła rzymsko – katolickiego. Prześledzono ewolucję formy poszczególnych typów budynków wykorzystywanych przez społeczność żydowską, zarówno w celach publicznych, jak mieszkalnych. Ustalono chronologię i typologię synagog, dzieląc je na kilka grup: średniowieczne, nowożytne – typ A (jednoprzestrzenne, gdzie całe wnętrze wypełnia sala główna) i typ B (wnętrze: sala główna z przedsionkiem i babińcem nad nim), synagogi XIX w. i synagogi XX w. Omówiono stosowane techniki i materiał budowlany. Dla obiektów w pozostałych kategoriach omówiono genezę architektoniczną i najczęściej spotykane formy i rozwiązania. Katalog dziedzictwa żydowskiego dla wybranych 20 miasteczek, może być traktowany jako metoda dokumentacji dziedzictwa żydowskiego. Wyniki pracy uzupełniają

lukę badawczą w badaniach nad krajobrazem kulturowym i dziedzictwem regionu. Wskazano również możliwe formy ochrony i promocji dziedzictwa żydowskiego oraz kierunek rozwoju badań nad nim. Zidentyfikowanie historycznych czynników i mechanizmów rozwoju organizmów miejskich wspomogę prawidłowe prowadzenie procesów z zakresu ochrony zabytków, krajobrazu kulturowego, planowania przestrzennego, rewitalizacji i promocji regionu lubelskiego przez podmioty do tego przeznaczone.

Słowa kluczowe: architektura, urbanistyka, miasteczko, synagoga, mykwa, rzeźnia, dziedzictwo żydowskie, ochrona dziedzictwa, Żydzi;

Chęć
- Melonem
05.07.2021